מפניני הפרשה - מאמר

על היחוד והיחד

אחד העניינים המרכזיים בפרשת במדבר הוא: עניין הדגלים. פרשה מיוחדת הוקדשה בתורה הקדושה לסדר חנייתם של השבטים מסביב למשכן, מי יחנה איפה. ולכל שבט היה דגל משלו, עם צבע משלו וסמל משלו.

חז"ל מספרים במדרש שהשבטים התאוו לדגלים במעמד הר סיני, בראותם את מחנות מלאכי השרת יורדים ממרום על דגליהם. ויש להבין: מה עניין דגלים אצל מלאכי השרת? וכן, מדוע חשיבותם של הדגלים כה גדולה, עד כדי כך שישראל נתאוו לכך במעמד הר סיני.

ובכלל, כיצד יתכן שתוך כדי נבואה עילאית, תוך כדי המעמד הגדול והנורא, בהתגלות שכינה, בזמן שמיעת קולות השופר מהשמים, בזמן ראיית האש הגדולה - מייחדים הם תשומת לב לדגלי המלאכים. ובזמן שהם מקבלים את הגדולה במתנות תבל, את התורה הקדושה, פונים הם לבקש דבר כה שולי לכאורה: דגלים. כתוצאה משאלות אלו, בעל כורחנו צריכים אנחנו לומר, שה"דגלים" אינם דבר שולי ואף לא דבר נוסף על קבלת התורה, לא להיפך: הם מעניקים את המשמעות הנכונה והנפלאה לקבלת התורה.

לביאור הדברים - דגל, פירושו ייחודית. לדוגמא, בצבא הדגל מורה כי אין כאן המון רב, אספסוף מכונם, אלא לכל גדוד יש את ייעודו, וכן כל חטיבה ותפקידה, כל חייל והמגזר שלו. ואמנם, כל חייל הוא חלק מהצבא, אבל משרת הוא בבחינתו ובמגזרו, ורואה את הכל באספקלריה שלו. חיל הרגלים והשריון - חיל הים והאוויר - הצנחנים ואנשי הסיירות. זהו עניין הדגלים.

כך גם לגבי בחינת המלאכים. כולם אומנם משרתי עליון, אבל יש בחינת חסד - ממחנה מיכאל ויש בבחינת גבורה - ממחנה גבריאל, ו "לגדודיו אין מספר", עמו שמובא בנביא דניאל פרק ז' פסוק י': אֶלֶף אַלְפִין יְשַׁמְּשׁוּנֵּהּ וְרִבּוֹ רִבְבָן קָדָמוֹהִי יְקוּמוּן...". כך גם בעם ישראל, לשבטיו ולעדותיו. כל עדה ואפיונה, כל עדה והמסורות שלה. נעימת התפילה ושירת הפיוטים, מנהגים ייחודיים וסיפורים העוברים מאב לבנו ומאם לצאצאיה.

כל עדה וגדוליה ומאוריה, ספריה וקבלותיה. ומכולן יחד נבנה עם ישראל, פסיפס נפלא, מרהיב בגווניו: "יחד שבטי ישראל". מצד אחד, שבטים על ייחודם, חונים במקומם, על דגלם. ועם זאת – יחד, באהבה ואחווה, שלום וריעות, בהקרנה הדדית מפר ומשלימה.

בפרשתנו מסופר שאכן לכל שבט היה דגל משלו, ולכל דגל צבע משלו וסמל נפרד - "צבעו של זה לא כצבעו של זה". כי כל שבט התברך בנפרד, בברכה שהפיקה את המירב מאפיו ותכונותיו. שבט אשר עיבד אדמתו ושבט זבולון עבר אורחות ימים לפרנסתו. שבט שמעון מצטיין בחינוך ושבט יששכר בהוראת הלכה. שבט גד בגבורה ושבט יהודה בשררה.

אם כן, אכן יש מגזרים שונים בעם, כל מגזר ומגזר ממצה את עצמו עפ"י כל כישוריו וכל יכולתו. מנצל את מתנות הבורא להצטיין בתחומו.

אולם מה מאחד את השבטים, מה המשותף לכל המגזרים? הכתוב עונה על כך: אמנם כל שבט חונה בנפרד, במקומו המוגדר, אבל גם כאשר "איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל - מנגד סביב לאוהל מועד יחנו". כולם פונים למרכז אחד - לאוהל מועד מקום עבודת ה', לארון העדות ובו התורה ולוחות הברית! זה הבריה התיכון המאחד המרכז והציר סביבו סובב העם. בלעדיו הם: שבטים תלושים קרעים פזורים.

בין אדם לחבירו

אומנם יש מצוות עשה מהתורה להלוות לעניי ישראל, ומצווה זו גדולה יותר ממצות צדקה, אולם אדם לא חייב להלוות, אלא כשיש לו כמלווה כסף זמין, אבל אם אין בידו כסף, אינו חייב ללוות מאחרים כדי להלוות אלא אם כן רוצה לעשות זאת מצד מידת החסד. אם יש לו כסף בפיקדון אצל אחרים, ראוי הוא שיטרח ויביא את כספו המופקד כדי להלוותו.

מי שיש לו מעות מזומנים ויודע שבקרוב יזדמן לו עסק להרוויח לצורך פרנסתו, אינו צריך להלוותם אם על ידי ההלוואה לא יוכל לעשות את העסק.

שואל ומשיב

שאלה: האם אפשר לקיים את המנהג להדליק נר של יום פקודת השנה (יאר צייט) על אביו או אימו בנר חשמלי?

תשובה: רמז למנהג הדלקת הנר לכבוד הנפטרים, נזכר במשנה ברכות נב: אין מברכים בורא מאורי האש במוצאי שבת על הנר של מתים, ובגמרא נג. מובא: כל מת שמוציאים לפניו נר ביום ובלילה אין מברכים עליו. ופירש רש"י: כל מת שהוא אדם חשוב ומוציאים לפניו נר ביום לכבודו, אף אם הוציאוהו בליל מוצאי שבת אין מברכים עליו, לפי שנעשה לכבוד ולא להאיר.

וכן נפסק בשו"ע סימן רצח' – יב. בארחות חיים הלכות ערב יום הכפורים כתב: כתב רבינו אשר, נוהגים שכל אחד מדליק נר בערב יום הכפורים לכפר על אביו ואמו, כי כבוד הוא להשי"ת, שנאמר באורים בכבדו ה', ומנהג ישראל תורה הוא.

מכאן נהגו מידי שנה ביום הפטירה של אביו או אימו להדליק נר לעילוי נשמתם. וכתב בשו"ת מהרש"ל סימן מו', שאם שכח להדליק נר בערב שבת בבית הכנסת ביום פטירת אביו או אמו, כמו שרגילים להדליק בכל ארץ אשכנז, מותר לומר לגוי להדליק הנר בבין השמשות, שמאחר שהעולם נזהרים בהדלקת הנר לכבוד אב ואם, נחשב כצורך גדול, ולכן יש להתיר.

לעצם השאלה, לפי מה שפסק בשו"ת "בית יצחק" חלק א' מיורה דעה סימן קכ', שאפשר לצאת ידי חובת הדלקת נרות שבת בנר חשמלי. והובא להלכה באחרונים, נראה שמכל שאפשר גם כן לצאת ידי המנהג של הדלקת נר נשמה בנר חשמלי, שאורו צלול, ואין ריח נודף ממנו, ואף להעדיף נר חשמל על נר שמן. אומנם יש מי שאומר שעל דרך הסוד נכון יותר לעשות נר שמן. אולם כבר כתב מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל חלק ב' – "**ואני איני חש לסודות שלא גילה רבינו האר"י עצמו...**"

סיכום: אפשר לקיים את המנהג של הדלקת נר נשמה לעילוי נשמת ההורים בנר חשמלי. ומה טוב להתנדב להדלקת מנורות החשמל של בתי המדרש שעוסקים בתורה, ויגרום לעילוי נשמת הנפטרים. ויהיו למליצי יושר עליו. כי נר מצוה ותורה אור. (עפ"י שו"ת יחווה דעת חלק ה' ס')

מפניני הפרשה - רעיון

כאשר יחנו כן יסעו

"**כאשר יחנו כן יסעו...**" (פרק ב' – יז') בפסוק זה מצאו חכמי ישראל הכוונה נכונה בעבודת ה', והיא שעל היהודי לדאוג למנוחת גופו ונפשו בין עבודה לעבודה ובין נסיעה לנסיעה ובין ליומד ללימוד. שאם הוא לא ינוח בהפסקות שביניהם סופו שהוא מפסיד יותר משהוא מרוויח מעבודתו ללא הפסקה.

מספרים שהצדיק רבי שמואל הורוביץ נהג ימים רבים לישון שינה קצרה, כשהוא נשען על שולחנו ומחזיק נר דולק בין אצבעותיו. כל זאת עשה כדי שיתעורר בשעה שהנר ידעך ושלהבתו תגיע לקצה אצבעותיו.

פעם ביקר אצלו הצדיק ר' אלימלך מליזנסק, ולאחר שיחה ארוכה עלה בידו לשכנע את ר' שמואל לשכב במיטה בלא להחזיק נר.

משנרדם הצדיק במיטתו סגר רבי אלימלך את חלון החדר וכיסה את מארחו בשמיכה חמה וכך ישן רבי שמואל עד הבוקר. כשהקיץ למחרת חש רבי שמואל שמוחו צלול מאוד ואמר לאורחו: "**מעתה הוברר לי שגם ע"י שינה במיטה אפשר לעבוד את הבורא**".

כמו כן, עניין נוסף רמוז בפסוק זה – פעמים שאנו נתקלים בבני אדם הקובעים עיתים לתורה ומדקדקים במצווה קלה כבחמורה, זאת כל עוד הם נמצאים בעיר מגורם ובשגרת חייהם. אבל כשהם יוצאים לדרך, הרחק מביתם, משנים הם את אורחותיהם הקבועים, ומורים היתר לעצמם למעט בתלמוד תורה, ולזלזל במספר מצוות.

על כך נאמר: "**כאשר יחנו, כן יסעו**" - שעל אדם לנהוג במסעותיו באותה רמה של יראת שמים וקיום מוות, כמו שהוא בביתו. וזהו המבחן של אוהב ה' האמיתי, לקיים את המצוות ולעמוד בניסיון גם בטלטולי הדרך.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד

אברהם בן מאיר תפילין הכהן ז"ל | רחמים בן ורדה נחום ז"ל

שלום בן שלום כתריאל ע"ה | ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה

יעקב בן לטיפא זעפרני ז"ל | משה בן פולינה סרדם ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רחל בת סוליקא דנינו ע"ה | רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה

סימונה בת מרסדס אלמליח ע"ה | נעמי בת אהובה תמאם ז"ל

אסתר בת רחמה לוי ז"ל | ברכה רוטנר ע"ה

מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

בס"ד א' לחודש סיון ה'תשפ"ד
שנה שלושים גיליון מספר 37
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

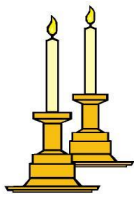
קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת במדבר
אבות פרק ו'
מפטירים
"והיה מספר בני ישראל"
(הושע ב' א')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת שבת: 19:26
יציאת שבת: 20:26
זמן רבנו תם: 20:47

ממנהגי חג שבועות מבוסס על שו"ע ופוסקים אחרונים

ששת הימים שלאחר חג השבועות

בזמן שבית המקדש היה קיים, היתה מצווה לעלות למקדש בשלושת הרגלים ולהקריב ביום הראשון של החג קרבן עולה ושלמים, שנקראו "עולת ראיה" ו"שלמי חגיגה". בגמרא במסכת חגיגה דף ט. מובא, שמי שלא הקריבם ביום הראשון, יכול היה להשלים את חובתו ולהקריבם עד סיום החג, כלומר עד שביעי של חג הפסח ועד שמיני עצרת. ובדף יז. מובא שאם לא הקריבם בחג שבועות, אפשר להשלימם בששת הימים שלאחר חג השבועות.

במשנה ברורה בסימן קלא' כתב שמכיוון ששה הימים הללו ראויים להשלמת קרבנות חג השבועות, הרי ששמחת החג נמשכת בהם במידה מסוימת, ולכן נוהגים שלא לומר בהם תחנון.

בשו"ע בסימן תצד' כתב שביום שלאחר חג השבועות, שנקרא "איסרו חג", מצד הדין אסור להתענות ולהספיד, משום שהוא 'יום טבוח'. כלומר יום זביחת קרבנות. שאם חג השבועות חל בשבת, היו צריכים לדחות את הקרבת "עולת ראיה" ו"שלמי חגיגה" ליום ראשון שהוא "איסרו חג". וגם בשאר השנים, אנשים רבים לא הספיקו להקריב את כל קרבנותיהם במשך יום החג, ואת מה שלא הספיקו היו מקריבים בעיקר ביום המחרת. ויום הקרבת קרבנות נחשב יום שמחה, ועל כן מצד הדין אסור להתענות בו.

מנהגים השייכים לחג שבועות

א. פשט מנהג בכל תפוצות ישראל להיות ערים בליל חג שבועות כל הלילה ולעסוק בתורה, עד עלות השחר, וכמו שכתוב בזוהר הקדוש "חסידים הראשונים לא היו ישנים בלילה הזאת, והיו עוסקים בתורה ואומרים: בואו לנחול מורשה קדושה לנו ולבנינו בשני "העולמות". אחד הסיבות למנהג זה הוא שהוא מהווה זכר לזכות הגדולה של עם ישראל שבליל מתן תורה, מתוך השתוקקות לקבלת התורה לא יכלו להירדם, ובזה שאנו נוהגים בלילה זה ללמוד תורה כל הלילה, אנו מביעים את העובדה שגם לנו כמו לאבותנו התורה חביבה ביותר. (בשנה זו עקב מגבלות מגיפת הקורונה ברוב בתי הכנסת יקיימו מנהג זה באופן מצומצם יותר)

ב. הנכון לספרדים להעדיף ללמוד בלילה זה את התיקון שנדפס בספר קריאי מועד, אולם ספרדים שחשקה נפשם לעסוק בלילה זה בלימוד תורה אחר, כגון בתלמוד ובהלכה, בשקידה ובהתמדה, יש להם על מה שיסמוכו.

ג. יש להשתדל מאוד לא לדבר שיחת חולין ודברים בטלים בלילה הזה, ולא יאבד זמן יקר זה בשיחה בטלה, ויושב בטל כישן דמי, ואם יש בציבור תלמיד חכמים, טוב שישלב בלימוד דרשה בדברי אגדה המושכים את הלב, ובפרט אם הדבר יועיל שלא יבואו להתנמנם, וזכות הרבים תלוי בו.

ד. נוהגים לשטוח עשבי בשמים ושושנים בבית הכנסת ובבתים, לכבוד חג השבועות, זכר למה שאמרו חז"ל בשבת פח: כל דיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נתמלא כל העולם כולו בשמים, שנאמר שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר, וכן נוהגים להעמיד ענפי אילנות בבית הכנסת ובבתים, לרמוז למה שאמרו חז"ל במסכת ראש השנה טז. בעצרת נידונין על פירות האילן, ואפילו שיש מפקפקים על מנהג זה, הנכון והראוי להמשיך בו, ובפרט שמנהג זה קדום ונזכר בדברי חז"ל.

ה. נוהגים לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, וכן יש נוהגים לאכול דבש וחלב, לרמוז על מתן תורתינו שנמשלה לדבש וחלב, כמו שנאמר: דבש וחלב תחת לשונך, ויש הסברים נוספים למנהג זה.

ו. מצוה לאכול ביום טוב בשר בהמה לקיים בזה מצות שמחת החג, שאין שמחה אלא בבשר בהמה, וכן ישתה יין לשמחת החג, אבל לא ימשך יותר מדאי אחר הבשר והיין. אולם נדגיש שהגדרה שאין שמחה אלא בבשר ויין, מתייחסת למי ששמח באכילת בשר ושתיית יין, אבל מי שאינו שמח בזה, יאכל מאכלים טובים המשמחים אותו.

ז. נוהגים לקרוא מגילת רות בחג השבועות, אחת הסיבות לזה היא עפ"י המדרש ילקוט שמעוני רות: "**ללמדך שלא נתנה תורה אלא על ידי יסורים ועוני...אמרה תורה לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, תן חלקי בשבט של עוני, שאם עשירים עוסקים בי יהיו מתגאים, אבל כשהם עניים הם מתעסקים בי והם יודעים שהם רעבים ושפלים**..."

כמו כן נתקיימו ברות דברי המשנה במסכת אבות פרק ד' ט': "כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, וכל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני", שלא נסתלקה רות מהעולם עד שראתה את צאצאיה דוד ושלמה, יושבים על כסא מלכות ישראל.

סיבה נוספת לכך היא עפ"י המדרש רות רבה ב', יד': "**מגילה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה? ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים**". וזה עיקר עניינה של התורה, וכפי שאמרו במסכת סוטה יד. "תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים..." וכפי שאמר רבי עקיבא: "ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה".

ח. יש מהאשכנזים שנוהגים לקרוא את רות מתוך מגילת קלף ולברך על קריאתה "על מקרא מגילה" ו"שהחיינו" וכן נוהגים תלמידי הגר"א. ומנהג רוב האשכנזים, כל יוצאי תימן וכל הספרדים לא לברך על קריאתה, ואין מקפידים לקוראה ממגילת קלף.

ט. מי שאינו נוהג לקרוא את מגילת רות בברכה, ושימש כשליח ציבור במקום בו נוהגים לקרוא את מגילת רות בברכה, לא יברך על הקריאה, אלא אדם אחר שמנהגו לברך יברך והוא יקרא להוציאם ידי חובתם.

י. יש ישתדל מאוד לעסוק בתורה ביום החג, וכמו שאמרו במסכת פסחים דף סח: "חציו לה' חציו לכם", ומנהג ישראל לקרוא אזהרות שיסד רבי שלמה אבן גבירול, וכיוצא בזה, ויותר נכון ללמוד בספר המצות להרמב"ם, מצות עשה ומצות לא תעשה, ונכון גם כן לקרות בספר תהלים, כי פטירת דוד המלך היתה ביום חג השבועות. וכן מנהג לקרות רות בחג השבועות בלי ברכה.

פינת העורך

"**איש על דגלו באתת לבית אבותם**" (ב' ב') רמז יפה מצא ב"שפת אמת": "באותות לבית אבותם" - משמע, שעל כל יהודי להשתדל בכל כוחו, שיהיה במעשיו בחיי היום יום דמיון למעשי אבות האומה, כדי שלא יינתק חלילה מהשורשים העתיקים, שהרי מאבות האומה באה חיותה וקיומה של האומה. והדגיש "דגל הבנים" חייב להיות לפי האותות והקווים שהתוו לנו האבות...

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאביאל וחן בן סדון הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם בכורם אריאל יעקב הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לרפאל ותמימה מאייער הי"ו לרגל נישואיהם.

להם ולמשפחותיהם משפחת מאייער הי"ו ומשפחת אפלבאום הי"ו.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הברכה על שמן זית

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק ח' ב' כתב, שאדם השותה שמן זית לרפואה עם מי שלקות מברך בורא פרי העץ, אבל אם שותה אותו בפני עצמו מרך עליו שהכל: **"...ועל השמן בתחלה הוא מברך בורא פרי העץ, במה דברים אמורים שהיה חושש בגרונו ושתה מן השמן עם מי השלקות וכיוצא בהן שהרי נהנה בשתייתו, אבל אם שתה השמן לבדו או שלא היה חושש בגרונו מברך עליו שהכל, שהרי לא נהנה בטעם השמן".**

כסף משנה

הכסף משנה שם, מעלה תמיה על פסיקת הרמב"ם שכתב שעל שמן זית שאדם שותה בפני עצמו מברך שהכל, פסיקה שנראית סותרת לכאורה את ההבנה בדברי הגמרא, שעל שתיית שמן זית בפני עצמו אין לברך כלל, מפני שזה מזיק?! הכסף משנה מיישב קושי זה בטענה שכפי הנראה הרמב"ם מפרש שכוונת הגמרא: **"אי דשתי ליה אזוקי מזיק"**, לומר שאינו מברך עליו בורא פרי העץ אבל כיון מברך עליו שהכל.

מהר"י קאפח

מהר"י קאפח שם, מיישב את הקושי לכאורה בדברי הרמב"ם, בטענה שכפי הנראה הרמב"ם מפרש שכוונת הגמרא: "אי דשתי ליה אזוקי מזיק", שהאדם מזיק את השמן, כמו הפירוש השני שהובא במאירי.

פסיקת הטור

הטור בסימן רב' כתב שאדם החושש בגרונו ושותה שמן זית עם אניגרון, מברך עליו בורא פרי העץ, ואם אוכל את שמן הזית עם פת, אינו מברך עליו כלל, משום שברכת הפת פוטרת אותו ואם שותה אותו בפני עצמו, אינו מברך עליו כלל, מפני שהוא מזיק.

בהמשך מביא מחלוקת ראשונים, לגבי מי שאינו חולה ושותה שמן זית עם אניגרון, לדעה אחת עליו לברך מפני שנהנה מהשתיה, ולדעה שניה, לא יברך עליו, אלא אם הוא חולה במחלת הניכיים שהשמן מועיל לזה.

ובהמשך תמה על פסיקת הרמב"ם שהשותה שמן זית בפני עצמו יברך עליו שהכל, לדעתו הפסיקה נוגדת לגמרא.

פסיקה להלכה בשולחן ערוך

מרן בשו"ע בסימן רב' סעיף ד' פסק להלכה שאדם השותה שמן זית בפני עצמו אינו מברך עליו כלל, משום שהוא מזיק לו. אם אוכל שמן זית עם פת, אינו מברך עליו, משום שהפת היא העיקר ומברך על העיקר ופוטר את השמן שהוא טפל. אם שתה את שמן הזית כשהוא מעורב עם מי שלקות (אניגרון), שאז השמן לא מזיק, ואפילו מועיל לגרון, אז אם האדם חושש בגרונו, אז השמן הוא העיקר ומברך עליו בורא פרי העץ, ואם אינו מתכוון לשתות זאת לרפואה אלא לאכילה, אז האניגרון עיקר ומברך עליו, הרמ"א כתב שמברך עליו שהכל: **"שמן זית אם שתאו כמות שהוא אינו מברך עליו כלל, משום דאזוקי מזיק ליה ואם אכלו עם פת, אינו מברך עליה דפת עיקר ומברך על העיקר ופוטר את הטפילה ואם שתאו מעורב עם מי סלק"א (הנקרא אניגרון), שאז אינו מזיק אדרבא הוא מועיל לגרון אם הוא חושש בגרונו הוה ליה שמן עיקר ומברך עליו בורא פרי העץ, ואם אינו מתכוין לרפואה אלא לאכילה הוי ליה אניגרון עיקר ואינו מברך אלא על האניגרון" (שהכל).**

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק ל' כתב, שמה שפסק מרן: **"ואם שתאו מעורב עם מי סילקא..."** אין כוונתו דווקא לתערובת עם מי סילקא, אלא גם עם משקה אחר, שאז שמן הזית לא מזיק והוא נהנה מהמשקה. בס"ק לא' כתב, שבמקרה כזה, גם אם מערבים מעט שמן ביחס לאניגרון, מברכים עליו בורא פרי העץ, כי בזה העיקר והטפל אינו עפ"י הכמות, אלא עפ"י המטרה.

בס"ק לד' העיר על מה שכתב הרמ"א שאדם השותה שמן זית עם אניגרון ואינו מכוון לרפואה, מברך על זה שהכל, שהנכון יותר לברך על זה בורא פרי האדמה כמו כל מי שלקו, ובכל זאת יישב את דברי הרמ"א.

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן סיכם את ההלכה לגבי שתיית שמן זית ונימוקה, וכן ציין שהטור תמה על פסיקת הרמב"ם כנ"ל:

קיצור שולחן ערוך הרב טולדאנו

בספר קיצור שו"ע לרב רפאל ברוך טולידאנו כתב שבזמנינו יש לברך ששמן זית בפני עצמו בורא פרי העץ.

הרב דב ליאור שליט"א

לשאלה האם כיום שידוע ששמן זית בפני עצמו אינו מזיק ונחשב כדבר בריא, האם נוכל לברך עליו בורא פרי העץ או לפחות 'שהכל' כדעת הרמב"ם, השיב: "...זיתים לא מגדלים בשביל שתייה, ולכן הברכה על שמן תהיה שהכל. אם תשתנה המציאות, ויגדלו זיתים בשביל שתייה, יברכו על כך בורא פרי העץ".

שו"ת יביע אומר

בשו"ת יביע אומר חלק ו' אורח חיים סימן מח' לא קיבל את פסיקת קיצור שו"ע לרב רפאל ברוך טולידאנו הנ"ל שכתב שבזמנינו שרואים בפועל ששמן זית לא מזיק, השותה אותו בפני עצמו צריך לברך עליו בורא פרי העץ, ובפרט שהנכון לפסוק עפ"י הכלל של ספק ברכות להקל, לא לברך עליו בכלל.

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות כתב שגם אדם שטבעו משונה ונהנה משתיית שמן, יברך שהכל ולא בורא פרי העץ מכיוון שלרוב העולם אין הנאה משתיית שמן, ועוד שזה מזיק ובטלה דעתו אצל רוב העולם.

אולם יש קושי גדול בפסיקתו זו, שהרי שתיית שמן זית בפני עצמו מזיקה ואין לברך על זה כלל, גם אם הוא נהנה מזה.

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רב' סעיף יא', פסק להלכה שגם כיום מי ששותה שמן זית בפני עצמו לא יברך כלל, אבל אם אוכל דבר שנהנה ממנו אבל זה גורם לו עצמו נזק צריך לברך על אכילתו, מכיון שנהנה מאכילתו ורק על דבר שמזיק באופן כללי לבני אדם אין לברך. **"השותה שמן זית בפני עצמו, אינו מברך עליו כלל, ואף בזמן הזה הדין כן. אבל האוכל דבר שנהנה ממנו, אף שהוא גורם לו היזק, צריך לברך עליו, מאחר שסוף סוף נהנה באכילתו. שדוקא בשמן זית שמזיק לכל העולם, אמרו חכמים שאין לברך עליו כששותהו לבדו".**

סיכום

אמנם עפ"י אופי הצריכה של שמן זית, כתיבול בסלט ירקות וכדומה שאלת הברכה על שמן זית, לכאורה אינה מעשית, אולם היות ורבים מהתזונאים כיום ממליצים על שתיית מספר כפות של שמן זית ביום, חשוב לברר מהי הברכה הראשונה עליו, ואם מברכים עליו ברכה אחרונה ואם כן איזו ברכה.

אדם השותה שמן זית בפני עצמו אינו מברך עליו כלל, משום שהוא מזיק לו. אמנם יהודי תימן שהולכים בענייני הלכה כדעת הרמב"ם מברכים על שתיית שמן זית בפני עצמו שהכל.

אם אוכל שמן זית עם פת, לא יברך עליו, משום שהפת היא העיקר ומברך על העיקר ופוטר את השמן שהוא טפל. אם שתה את שמן הזית כשהוא מעורב עם מי שלקות (אניגרון), שאז השמן לא מזיק, ואפילו מועיל לגרון, אז אם האדם חושש בגרונו, אז השמן הוא העיקר ומברך עליו בורא פרי העץ, ואם אינו מתכוון לשתות זאת לרפואה אלא לאכילה, אז האניגרון עיקר ומברך עליו בורא פרי האדמה, כמו שמברכים על שלקות.

שם ומשפחה

הקב"ה חוזר ומונה את ישראל

בשבת זו אנו מתחילים את חומש במדבר המכונה גם "ספר הפקודים". אהבה רבה אוהב הקב"ה את עמו ישראל ועל כן הוא מונה אותם, וחוזר ומונה אותם. ישראל נמנו כשיצאו ממצרים, כדי שידעו את גודל הברכה שנתברכו מאז הגיעם לשם בשבעים נפש. פעם נוספת נמנו ישראל לאחר שנכשלו בעגל וגם כאשר בא ה' להשרות שכינתו עליהם. עתה בפרשתינו במדבר סיני, בטרם יצאו למלחמה נגד סיחון מלך האמורי, נגד עוג מלך הבשן ויתר המלכים, מצווה הקב"ה למנותם.

אמר הקב"ה למשה רבנו – הבנים הבכורים של בני ישראל, היו צריכים לעבוד ולשרת אותי במשכן, אבל היות והם חטאו בחטא העגל, איני רוצה שהם ישרתו אותי במשכן, במקומם יעבדו וישרתו אותי הלווים שלא חטאו בחטא העגל. אולם היות והבכורים כבר קודשו לעבודת המשכן, צריך לפדותם, כך שכנגד כל בכור מישראל יהיה לוי שיעבוד במשכן, והקדושה של הבכור תעבור אליו. שאל משה רבנו את הקב"ה – כיצד נעשה זאת, הרי הלווים מעטים הם, והבכורות רבים מהם?

מציאת פתרון לריבוי הבכורות ביחס ללווים

ענה לו הקב"ה – כל בכור שלא יהיה לוי שיעבוד במקומו, יעביר את קדושת הבכור שבו לחמישה שקלים בשקל הקודש ואלה ינתנו לכהן.

חשב משה רבנו לעצמו, איך אדע איזה בכור צריך לפדות את עצמו בחמישה שקלים ואיזה יוחלף על ידי לוי? מה עשה לקח פתקים כמספר הבכורות שהיו באותו זמן, על חלק מהם כמספר הלווים שהיו באותו זמן, כתב – "לוי" ועל היתר כתב – "חמישה שקלים". את הפתקים הכנים לקופסא, וכל בכור לקח פתק מתוך הקופסא. מי שהוציא פתק שעליו כתוב "לוי" ידע שיש לוי שיחליפו ויעבוד במקומו במשכן, ומי שבפתק שלו היה כתוב "חמישה שקלים" היה חייב לתת חמישה שקלים דמי פדיון שנתנו לאהרון ובניו הכוהנים.

מאז, כל תינוק שנולד בכור לאימו, צריכים הוריו לפדותו בשווי חמישה שקלים בשקל הקודש. שקלים אלו ניתנים לכהן. מצוה זו של פדיון הבן הבכור, היא מצווה, שלא כל אדם זוכה לקיים אותה ולכן מי שזוכה לקיים מצווה זו, שמח מאוד וביום הפדיון עורך לכבוד זה סעודת מצווה גדולה.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. כאשר ספרו את בני ישראל, האם ספרו יחד איתם את הלווים?

א. כן, ספרו איתם את הלווים. ב. רק את חלקם – את בני גרשון.
ג. לא ספרו איתם את הלווים. ד. רק את חלקם - את בני קהת ומררי.

2. מה עשו אהרון ובניו לכלי המשכן לפני שבני קהת נשאו אותם?

א. ניקו אותם היטב. ב. ציפו אותם בשמן, כדי שלא יחלידו.
ג. כיסו אותם היטב. ד. פירקו אותם.

3. כשספרו את הבכורות ואת הלווים מה היה יותר?

א. הלווים היו יותר. ב. בדרך נס, מספרם היה שווה.
ג. הבכורות היו יותר. ד. לווים מגיל חודש יותר מבכורות מגיל עשרים.

4. שניים מבני אהרון מתו, מהם שמות בניו הנותרים?

א. נדב ואביהו. ב. אלעזר ואיתמר. ג. חופני ופינחס. ד. נדב ואלעזר.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. לפי שבטו של מי נקבע לאיזה שבט שייך אדם מישראל?

א. לפי אב המשפחה. ב. לפי הסבא של אם המשפחה.
ג. לפי אם המשפחה. ד. לפי הסבא של האב המשפחה.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. "וְדִשְּׁנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וּפָרְשׂוּ עָלָיו בֶּגֶד אַרְגָּמָן" (ד') על איזה מזבח?

א. מזבח הנחושת. ב. מזבח הזהב ומזבח הנחושת.
ג. מזבח הזהב. ד. המזבה שבנה יעקב בבית אל ונילווה לישראל במדבר.

7. כמה בכורות היו בשבט לוי עצמו? (פרק ג')

א. ארבע מאות. ב. מאתים ארבעים ושמונה מנין מצוות עשה.
ג. שלש מאות. ד. שש מאות ושלש עשרה כמנין המצוות.

8. "...הַמִּקְדָּשׁ וְאֶת כָּל כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ..." (פרק ד') למה הכוונה "כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ"?

א. לארון, לשולחן ולמזבחות. ב. לארון לשולחן למזבחות ולמנורה.
ג. למנודה ולכלי השרת. ד. לכלי העזר במשכן, כגון מזלגות ומלקחיים.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ח'

9. "וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה..." (פרק ג') האם מנה את תולדות משה?

א. לא, ובא ללמד שהמלמד בן חברו תורה, כאילו ילדו. ב. כן, עם בני לוי.
ג. לא, כי בני משה לא נבדלו לכהונה כמו בני אהרון. ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ה' עד ח'

10. "בְּאֹהֶל לְבֵית אֲבֹתָם..." (פרק ב') למה הכוונה "בְּאֹהֶל"?

א. לכל שבט היה צבע דגל משלו. ב. כיתוב של אותיות משמות האבות.
ג. לכל שבט היה סימן משלו, כגון יהודה - אריה. ד. א' וג' נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת בחר:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(אמור תשעה') (שיעור 540 חלק א')

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **אברהם (אבי) ובת שבע סהר וכל משפחתם** הי"ו - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום"**